

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 01 липня 2024 року № 1942

УДК 633.39

Код UPOV: FALLO_SAC

Методика

проведення експертизи сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки) (*Fallopia sachalinensis* F. Schmidt) (*Polygonum sachalinense* F. Schmidt)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Fallopia sachalinensis* F. Schmidt (*Polygonum sachalinense* F. Schmidt).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насінний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин $0,45 \times 0,15$ м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлених ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота); MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких

протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання потрібно здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів опису ознак першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються п'ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють

у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Лише сорти із галузистим стеблом. Стебло: місце галуження (ознака 4);
- Рослина: антоціанове забарвлення (ознака 7);
- Листок: форма (ознака 12);
- Суцвіття: за щільністю (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS, 3	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VS, 2	прямий напівпрямий	1 2	
3. (*) QL	Стебло: галуження VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
4. (*) QL	<u>Лише для сортів із галузистим стеблом.</u> Стебло: місце галуження MS, 2	біля основи середня третина на верхівці	3 5 7	
5. QN	<u>Лише для сортів із галузистим стеблом.</u> Стебло: інтенсивність галуження MS, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. PQ	Стебло: зелене забарвлення VS, 2	світле помірне темне	3 5 7	
7. (*) QL	Рослина: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. QL	<u>Лише для сортів з антоціановим забарвленням.</u> Стебло: місце розташування антоціанового забарвлення VS, 2	на стеблових вузлах під стебловими вузлами на міжвузлях на пагонах	1 2 3 4	
9. QN	<u>Лише для сортів з антоціановим забарвленням.</u> Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
10. PQ	Стебло: за формою VS, 2	пряме зигзагоподібне	1 2	
11. PQ	Стебловий вузол: щільність паренхіми VS, 2	нещільна помірна щільна	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. (*) PQ	Листок: форма VS, 2	яйцеподібна видовженояйцеподібна широкаяйцеподібна	1 2 3	
13. PQ	Листок: форма основи VS, 2	серцеподібна короткоклинподібна	1 2	
14. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS, 2	коротка середня довга	3 5 7	
15. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS, 2	дуже вузька вузька середня широка дуже широка	1 3 5 7 9	
16. (+) QN	Листкова пластинка: відношення довжини до ширини MS, 2	дуже мале мале середнє велике дуже велике	1 3 5 7 9	
17. PQ	Листок: зелене забарвлення VS, 2	світле помірне темне	3 5 7	
18. QL	Листок: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
19. QL	<u>Лише для сортів з антоціановим забарвленням.</u> Листок: місце розташування антоціанового забарвлення VS, 2	на черешку на жилках між жилками	1 2 3	
20. (+) QN	Черешок: за довжиною MS, 2	короткий середній довгий	3 5 7	
21. PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS, 2	білуватє білувато-кремове білувато-зеленуватє зеленуватє	1 2 3 4	
22. (*) QL	Суцвіття: за щільністю VS, 2	нешільне середньої щільності щільне	3 5 7	
23. (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS, 1	ранній середній пізній	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. (+) QN	Рослина: час достигання насіння VS, 3	ранній середній пізній	3 5 7	
25. QL	Насінина: блиск поверхні VS, 3	відсутній наявний	1 9	
26. QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 3	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	достигання насіння

Цвітіння гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 200, середня – 200–300, висока – понад 300.

До 14. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 10, середня – 10–20, довга – понад 20.

До 15. Листкова пластинка: за шириною, см.

Дуже вузька – до 5, вузька – 5–10, середня – 11–15, довга – 16–20, дуже довга – понад 20.

До 16. Листкова пластинка: відношення довжини до ширини, рази.

Дуже мале – менше 1, мале – 1:1; середнє – 1,0–1,5; велике – 1,5–2,0; дуже велике – понад 2,0.

До 20. Черешок: за довжиною, см.

Короткий – до 3, середній – 3–5, довгий – понад 5.

До 23. Рослина: час початку цвітіння, декада місяця.

Ранній – II-га декада серпня, середній – III-я декада серпня, пізній – I-ша декада вересня.

До 24. Рослина: час досягання насіння, декада місяця.

Ранній – II-га декада вересня, середній – III-я декада вересня, пізній – I-ша декада жовтня.

9. Література

1. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева. – Л.: Наука, 1969. – С. 142–144.
2. Григора І. М. Морфологія рослин / І. М. Григора, І. М. Верхогляд, С. Г. Шабарова та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 142 с.
3. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 96.
4. Чопик В. И. Дикорастущие полезные растения Украины / В. И. Чопик, Л. Г. Дудченко, А. Н. Краснова. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 135–136.